

Effecten op beschermde soorten als gevolg van de ontwikkeling van ‘Goese Schans’

Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet

K.D. van Straalen
F. van Vliet

Bureau Waardenburg bv
Ecologie & landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
E-mail info@buwa.nl www.buwa.nl

Effecten op beschermde soorten als gevolg van de ontwikkeling van 'Goese Schans'

Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet

Ing. K.D. van Straalen, Drs. F. van Vliet

Status uitgave: eindrapport

Rapportnummer: 15-063
Projectnummer: 15-312
Datum uitgave: 19 mei 2015
Foto's omslag: K.D. van Straalen / Bureau Waardenburg bv
Projectleider: Drs. F. van Vliet
Naam en adres opdrachtgever: Gemeente Goes
Postbus 2118
4460 MC Goes
Referentie opdrachtgever: E-mail dhr. de Koole d.d. 10 april 2015
Akkoord voor uitgave: ir. E.J.F. de Boer
Paraaf:

Graag citeren als: van Straalen, K.D. & F. van Vliet, 2015. Effecten op beschermde soorten als gevolg van de ontwikkeling van 'Goese Schans'. Bureau Waardenburg Rapportnr. 15-063. Bureau Waardenburg, Culemborg.

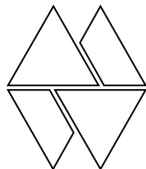
Trefwoorden: Flora- en faunawet, beschermde soorten, Goesche Schans, quick scan

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv. Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Gemeente Goes

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Onderzoek en advies voor ecologie en landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

De gemeente Goes is voornemens om in het oude Havengebied nieuwe woningen en bedrijventerrein te realiseren. Deze ingreep kan effecten hebben op plant- en diersoorten die beschermd zijn in het kader van de Flora- en faunawet.

De gemeente Goes heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt om effecten, als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden, op beschermde soorten in beeld te brengen. Het betreft een actualisatie van de effectbeoordeling in 2012 (van Straalen & De Boer, 2012). Sinds 2012 is een deel van de nieuwbouwwoningen gerealiseerd, maar ligt nog een aantal terreinen braak. Vanwege de verstreken tijd tussen eerder ecologisch onderzoek en de aanpassingen in het structuurplan is een update van het ecologisch onderzoek (de toetsing aan de natuurwetgeving) noodzakelijk.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

F. van Vliet	projectleiding, rapportage
K.D. van Straalen	veldwerk, rapportage, fotografie.

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hun uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is ISO gecertificeerd.

Vanuit Gemeente Goes werd de opdracht begeleid door de heer Koole. Wij danken hem voor de prettige samenwerking.

Inhoud

Voorwoord.....	3
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding en doel	7
1.2 Aanpak <i>quick scan</i> Flora- en faunawet	8
1.3 Verantwoording	8
2 Ingreep en plangebied.....	11
2.1 De ingreep	11
2.2 Het plangebied	11
3 Voorkomen van beschermde soorten planten en dieren.....	15
3.1 Bronnenonderzoek	15
3.2 Methodiek veldonderzoek	15
3.3 Resultaten	15
4 Effecten op beschermde flora en fauna	21
4.1 Planten.....	21
4.2 Vissen	21
4.3 Rugstreepad.....	21
4.4 Grondgebonden zoogdieren	22
4.5 Vleermuizen	22
4.6 Vogels.....	22
4.7 Overige soorten.....	23
5 Conclusies en aanbevelingen.....	25
5.1 Conclusies	25
5.2 Randvoorwaarden Ffwet.....	26
5.3 Aanbevelingen	26
6 Literatuur	27
Bijlage 1 Wettelijk kader	29

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De Gemeente Goes is voornemens om in het oude Havengebied nieuwe woningen en bedrijventerrein te realiseren. Hierbij moet rekening worden gehouden met het huidige voorkomen van soorten planten en dieren die beschermd zijn krachtens de Flora- en faunawet¹.

Tegen het bestemmingsplan Goese Schans zijn in het verleden op diverse gronden bezwaren in gebracht en in 2010 heeft de Raad van State geoordeeld het oorspronkelijke bestemmingsplan Goese Schans in zijn geheel te moeten vernietigen. In reactie hierop is bij de Gemeente Goes begin 2011 een nieuw ruimtelijk kader, in dit geval een ruimtelijk structuurplan ter inzage gelegd. Deze procedure is vervolgens tijdelijk stilgelegd om eind 2011 nog enkele aanpassingen in het structuurplan aan te brengen. Momenteel is een deel van de bouwplannen gerealiseerd, maar liggen nog een aantal terreinen braak. Vanwege de verstreken tijd tussen eerder ecologisch onderzoek en de aanpassingen in structuurplan is een update van het ecologisch onderzoek (de toetsing aan de natuurwetgeving) noodzakelijk.

In het rapport wordt een actueel beeld gegeven van het huidige plangebied op basis van van bronnen- en veldonderzoek. Het onderzoek gaat in op de (mogelijk) aanwezige beschermde natuurwaarden, de effecten op beschermde soorten planten en dieren (Ffwet) en de mogelijkheden voor mitigatie van de effecten.

Het doel is om te bepalen of de ingreep kan leiden tot overtredingen van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet. Als dat het geval is, wordt bepaald of er maatregelen mogelijk zijn om overtreding te voorkomen, of er een vrijstelling geldt of onder welke voorwaarden ontheffing kan worden aangevraagd en verkregen.

Met nadruk moet hierbij worden vermeld dat de toetsing in dit geval niet een bestemmingsplan betreft en dat toetsing slechts aangeeft waar men bij het opstellen van de bestemmingsplannen (en daar uit voortvloeiende bouwplannen) rekening mee moet houden, inclusief het uitvoeren van aanvullend onderzoek, toetsingen, ontheffingsaanvragen en de inbreng van mitigerende maatregelen.

Een voortoets Natuurbeschermingswet is in 2007 uitgevoerd en in 2011 geactualiseerd. Gezien de ligging van het bestemmingsplangebied en de aard van

¹ Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet. Bij toepassing van de Flora- en faunawet worden conform de AmvB art. 75 drie beschermingsregimes onderscheiden. Voor soorten uit 'Tabel 1' geldt vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor vogels en soorten van 'Tabel 2 of 3' geldt geen vrijstelling en kan aanvraag van een ontheffing aan de orde zijn bij overtreding van verbodsbepalingen (Bijlage Wettelijk kader). In de tekst is per beschermde soort aangegeven in welke categorie deze is opgenomen..

de laatste aanpassingen aan het plangebied voor het structuurplan (voorjaar 2012) wordt voornamelijk de actualisatie uit 2011 als afdoende beschouwd. Beschermde gebieden liggen op een zodanig afstand van het plangebied dat van beïnvloeding geen sprake zal zijn. Voor een toetsing aan de Natuurbeschermingswet wordt daarom verwezen naar “De Goese Schans nabij de Oosterschelde” en “Toetsing beschermde gebieden Waterstad Goes” (Heunks, C & R. Lensink, 2011 en 2007).

1.2 Aanpak *quick scan* Flora- en faunawet

Bij de uitvoering van de ruimtelijke ingreep zal rekening moeten worden gehouden met het huidige voorkomen van beschermde soorten planten en dieren. Als de voorgenomen ingreep leidt tot het overtreden van verbodsbepalingen betreffende beschermde soorten, zal moeten worden nagegaan of een vrijstelling geldt of dat een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet moet worden verkregen (zie bijlage 1).

Dit rapport beschrijft de effecten van de ingreep op beschermde en/of bijzondere soorten planten en dieren. In dit rapport wordt ingegaan op de volgende vragen:

- Welke beschermde soorten planten en dieren komen mogelijk of zeker voor in de invloedssfeer van ingreep.
- Welke effecten op beschermde soorten heeft de ingreep?
- Kunnen de effecten een wezenlijke negatieve invloed op soorten hebben?
- Worden verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden? Zo ja, welke?
- Moet hiervoor ontheffing worden aangevraagd?
- Zijn er mogelijkheden voor mitigatie (vermindering) en compensatie van schade aan beschermde soorten?

1.3 Verantwoording

De toetsing is een effectbepaling en -beoordeling op basis van de huidige aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren in het plangebied, de functie van het plangebied en de directe omgeving voor deze soorten en de voorgenomen ingreep. De toetsing is opgesteld op basis van recent uitgevoerd veldwerk (24 april 2015) en het in eerdere jaren (2005, 2007, 2008, 2009, 2011 en 2012) uitgevoerde veldwerk, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

Het plangebied is op 24 april 2015 bezocht. Nagegaan is in hoeverre de resultaten van de toetsing uit 2011 nog van toepassing zijn en welke veranderingen in de tussentijd hebben plaatsgevonden. Verder is tijdens het terreinbezoek zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, holen, uitwerpselen, haren, etc). Op basis van terreinkenmerken en expert judgement is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermde soorten. Bij het

onderzoek is gebruik gemaakt van een schepnet om een indicatie te krijgen van het voorkomen van vissen en amfibieën.

Aanvullend op het terreinbezoek heeft beperkt bronnenonderzoek plaatsgevonden. Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen zijn online beschikbare bronnen (waaronder waarneming.nl) geraadpleegd. Daarnaast is, voor zover nodig, gebruik gemaakt van achtergrond documentatie (zie literatuurlijst).

2 Ingreep en plangebied

2.1 De ingreep

Voor uitgebreide achtergrondinformatie over de herontwikkeling van het plangebied wordt verwezen naar de (ontwerp)notitie 'Naar een samenhangend juridisch-planologisch kader voor de Goese Schans (Van Kerkhoff Maatwerk in RO', 2015). De voorgenoemde ingreep betreft de omvorming van het havenindustrieterrein van Goes naar hoofdzakelijk woongebied. De beoogde ontwikkeling kan omschreven worden als een ingreep in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. De volgende werkzaamheden worden uitgevoerd om de plannen te realiseren:

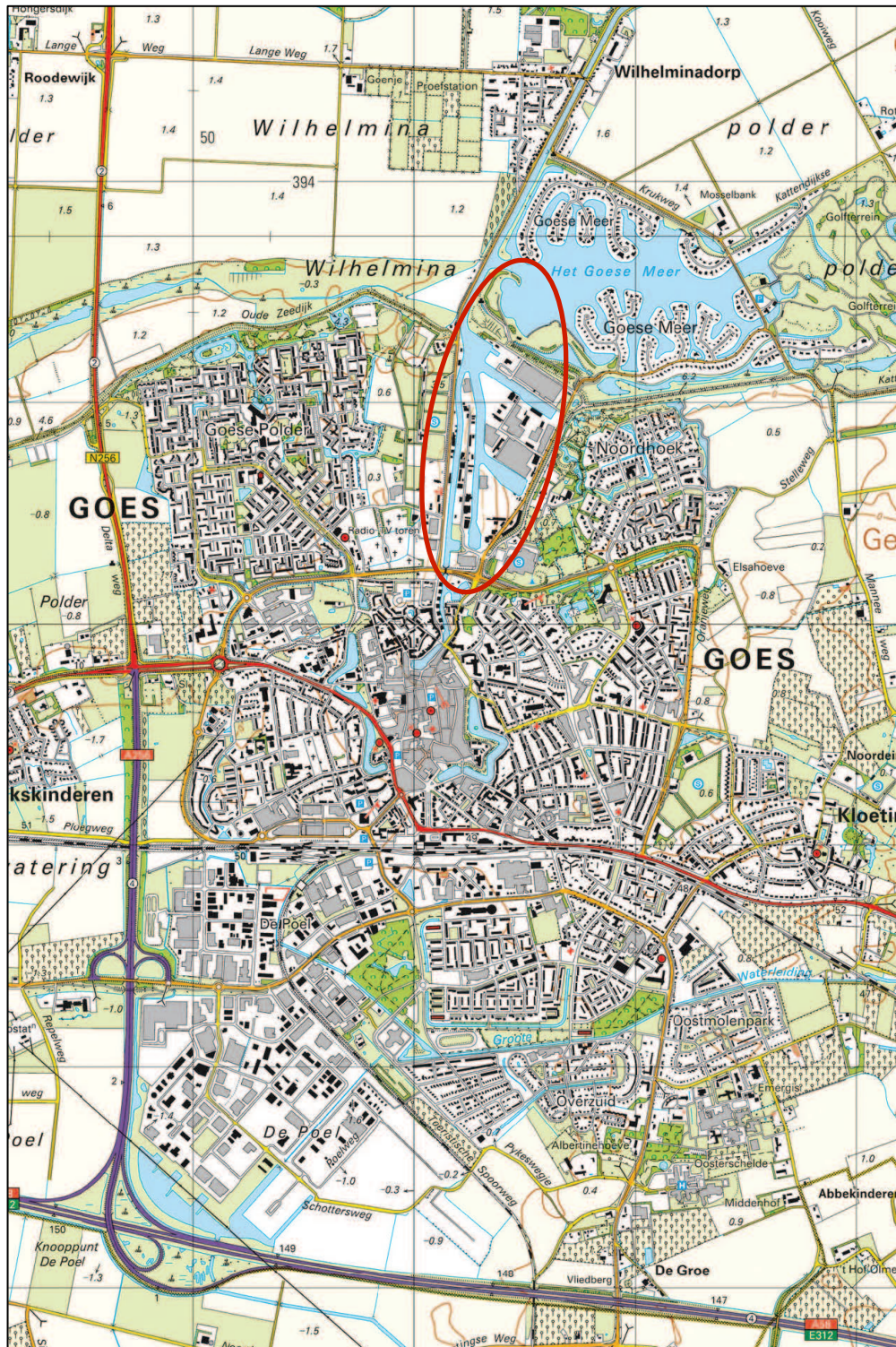
- bouwrijp maken van het terrein;
- verwijdering van de schaars aanwezige begroeiing;
- aanpassing / renovatie van kades, in de haven wordt geen water gedempt;
- realisatie nieuwe bebouwing met bijbehorende infrastructuur en voorzieningen inclusief aanlegplaatsen;
- woningbouw in een klein deel van het Goese Meer.

In het gebied hoeven geen bomen gekapt te worden en geen gebouwen te worden gesloopt (Bron: gemeente Goes). Deze voorbereidende werkzaamheden zijn reeds in een eerder stadium uitgevoerd.

2.2 Het plangebied

Het gebied de 'Goese Schans' bestaat uit het noordelijke deel van het oude havenindustriegebied van Goes (zie figuur 2.1 en 2.2). Het ligt binnen de bebouwde kom van Goes ten noorden van het centrum. Aan de westzijde grenst het plangebied globaal aan de Westhavendijk. Ten noorden van het plangebied ligt het Goese Meer. Ten oosten van het plangebied ligt de wijk 'Noordhoek'.

Het plangebied is voornamelijk verhard, braakliggend of bestaat uit water. Op de braakliggende percelen is de voormalige bebouwing in eerder stadium gesloopt. Het aanwezige groen bestaat voornamelijk uit grasruigte langs de havenkom en pioniervegetatie op de braakliggende terreinen. Aan de oostzijde wordt het plangebied begrensd door een rij populieren, parallel aan de Kattendijksedijk. Aan de noordzijde maakt een klein deel van het Goese Meer deel uit van het plangebied.

Figuur 2.1 Ligging plangebied 'Goese Schans' (Bron: Ontwerp Notitie 'Naar een samenhangend juridisch-planologisch kader voor de Goese Schans. 'd.d. 24 maart 2015. Opgesteld door: Van Kerckhoff Maatwerk in RO).

Figuur 2.2 Bestemmingsplankaart 'Goese Schans' (Bron: Ontwerp Notitie 'Naar een samenhangend juridisch-planologisch kader voor de Goese Schans.' d.d. 24 maart 2015. Opgesteld door: Van Kerckhoff Maatwerk in RO).

3 Voorkomen van beschermde soorten planten en dieren

In de Flora- en faunawet (AmvB art. 75²) worden drie beschermingsregimes onderscheiden. Voor soorten uit 'Tabel 1' geldt vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor soorten van 'Tabel 2' ('overige beschermde soorten') of 'Tabel 3' ('strikt beschermde soorten') geldt geen vrijstelling en kan aanvraag van een ontheffing aan de orde zijn bij overtreding van verbodsbepalingen. In de tekst is per beschermde soort aangegeven in welke categorie deze is opgenomen.

3.1 Bronnenonderzoek

Het bronnenonderzoek gaat uit van bestaande en beschikbare gegevens. Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen zijn online beschikbare bronnen geraadpleegd.

De lijst van beschermde soorten en de verspreiding van deze soorten is door ons aangevuld met de informatie uit recente onderzoeksrapporten en kennis aanwezig bij de uitvoerders van het onderzoek. Een volledige lijst van bronnen is te vinden in de literatuurlijst achteraan in dit rapport. In de onderhavige rapportage is ook gebruik gemaakt van reeds eerder door Bureau Waardenburg uitgevoerde onderzoeken en adviezen omtrent het plangebied 'Goese Schans'. Voor onderhavig onderzoek zijn alle relevante resultaten uit eerder onderzoek in beschouwing genomen.

3.2 Methodiek veldonderzoek

Het bronnenonderzoek (§3.1) heeft geleid tot een lijst van in het veld te onderzoeken soorten planten en dieren. In het plangebied is op het braakliggende terrein een diepe (vermoedelijk permanent waterhoudende) plas bemonsterd op de aanwezigheid van amfibieën. Even buiten het plangebied is eveneens een paddenpoel bemonsterd. Deze is gelegen aan de noordoostzijde van de Houtkade.

3.3 Resultaten

Planten

De vegetatie binnen het plangebied bestaat voornamelijk uit pioniersvegetaties tussen de verhardingen en op de braakliggende percelen. Langs de oevers van het kanaal en de havenkommen staan vegetaties die een zoute invloed indiceren. Tussen weinig betreden (of bereden) verhardingen hebben zich soorten als straatgras, Canadese fijnstraal, heermoes, kamilles, klein streepzaad, honigklaver,

² Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen. 23 februari 2005.

rolklaver en kleine klaver gevestigd. Tussen de oeverbeschoeiing zijn soorten als riet, strandkweek, harig wilgenroosje, zulte, zeebies en wit vetkruid aan te treffen.

In de regio komen de volgende strikt beschermde soorten planten voor (www.waarneming.nl): wilde marjolein, bijenorchis, rietorchis en moeraswespenorchis (allen Tabel 2 AMvB art 75). Deze soorten zijn tijdens het veldbezoek niet aangetroffen, noch bij eerdere onderzoeken voor de Goese Schans. Gezien de recente ingrepen in de terreinen worden deze soorten nu nog niet verwacht, maar kunnen ze zich hier mogelijk de komende jaren wel vestigen.

Ongewervelden

Op grond van verspreidingsgegevens en de terreinkenmerken van het plangebied kan het voorkomen van beschermde soorten vlinders, libellen en andere ongewervelden worden uitgesloten (Geene *et al.* 2007, Baaijens *et al.* 2003, www.waarneming.nl; www.anemoon.org).

Vissen

Binnen het plangebied komt een aanzienlijke oppervlakte open water voor in de vorm van de havenkom en een deel van het Goese Meer. Dit water ligt binnen een gebied waar zoute kwel optreedt (www.zeeland.nl). Het Havenkanaal komt uit op de Oosterschelde. Hoewel er een sluis in de toegang tot het kanaal ligt zal er toch in beperkte mate zoutwater vanuit de Oosterschelde het kanaal in stromen. Veel van het open water is daardoor in meer of mindere mate brak, zo ook het water in het Havenkanaal, de havenkommen en het Goese Meer. Deze wateren zijn dan ook ongeschikt voor zoetwatervissen. De verspreidingsatlas van zoetwatervissen en de waarnemingsverslagen van het RAVON maken ook geen melding van het voorkomen van beschermde zoetwatervissen op Zuid-Beveland. Het voorkomen van beschermde soorten zoetwatervissen in het plangebied kan op grond hiervan dan ook worden uitgesloten.

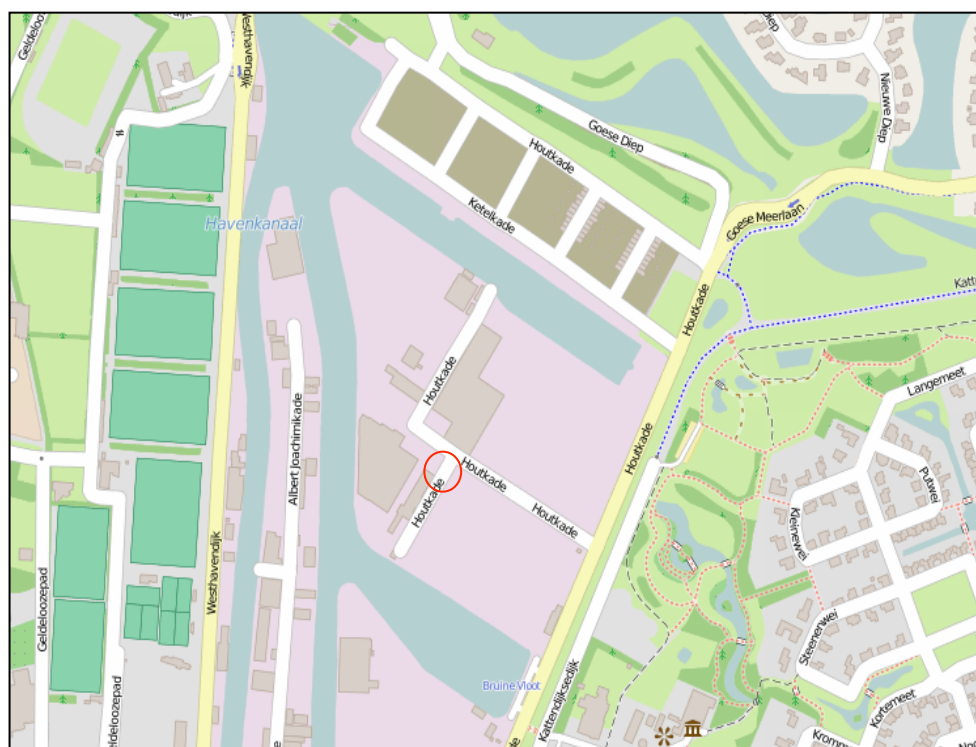
Op basis van verspreidingsgegevens (www.zeeland.vissenatlas.nl) is het aannemelijk dat de algemeen in brak water voorkomende brakwatergrondel (Tabel 2³) voorkomt in het Havenkanaal, de havenkommen en het Goese Meer. Deze soort leeft dicht op de bodem en zet zijn eitjes af op allerlei harde substraten (variërend van takjes tot steen en schelpen).

Het voorkomen van beschermde zoutwatervissen (specifieke zoutwatervissen) in het Havenkanaal, de havenkommen en het Goese Meer wordt uitgesloten, omdat deze wateren niet zout genoeg zijn.

³ Alle soorten die niet in de Visserijwet staan genoemd zijn in principe beschermde soorten. Afgaande op het Nederlandse soortenregister komen er ruim 200 soorten vis binnen Nederland voor. In de Visserijwet worden 103 soorten genoemd. Dat wil zeggen dat er nog ruim 100 soorten overblijven die een beschermde status hebben. In de tabellen bij de Flora- en faunawet worden 12 soorten (als meer strikt beschermd) genoemd. De overige circa 90 soorten worden niet als zodanig als beschermd vermeld, maar deze soorten vallen wel degelijk onder de beschermde soorten. Omdat ze niet specifiek zijn vermeld in Tabel 1 (soorten met automatisch vrijstelling bij ruimtelijke ingrepen) vallen ze onder de Tabel 2.

Amfibieën

In de regio komt de strikt beschermde rugstreeppad (Tabel 3 AMvB art 75) voor (Creemers *et al.* 2009, www.waarneming.nl). De exacte verspreiding van deze soort is echter niet bekend. Binnen het plangebied is op één van de braakliggende percelen (figuur 3.1) langs de Houtkade een (semi)permanente poel ontstaan die potentieel geschikt voortplantingswater biedt voor de rugstreeppad. Op het moment van het veldbezoek was de rugstreeppad nog niet of nauwelijks actief, waardoor geen uitsluitstel gegeven kan worden of de poel als voortplantingswater voor de rugstreeppad fungeert. Behalve deze poel kunnen op de braakliggende terreinen ook tijdelijke voortplantingswateren ontstaan in de vorm van regenplassen. Overige wateren binnen het plangebied zijn ongeschikt als voortplantingswater voor de rugstreeppad (te zout, aanwezigheid van vissen).

Figuur 3.1 Ligging potentiële voortplantingspoel rugstreeppad Goese Schans (rood omcirkeld) (ondergrond: Data by OpenStreetMap.org contributors under CC BY-SA 2.0 license).

Behalve de rugstreeppad, komt in de regio nog een aantal amfibieënsoorten van Tabel 1 AMvB art 75 voor (Creemers *et al.* 2009, www.waarneming.nl). Het gaat om in Nederland algemeen voorkomende soorten, die zoute wateren over het algemeen mijden. In het plangebied zijn geen (geschikte) voortplantingswateren voor deze soorten aanwezig. In de poel langs de Houtkade zijn ze tijdens het veldbezoek niet vastgesteld. Deze poel is ook weinig geschikt voor deze soorten vanwege het ontbreken van watervegetatie en de geringe diepte (met kans op

droogvallen). Tijdens het veldbezoek zijn de gewone pad en kleine watersalamander wel net buiten de invloedssfeer van de voorgenomen werkzaamheden aangetroffen, in een poel gelegen tussen de Houtkade en de Kattendijksedijk in het noordoosten van het projectgebied Goese Schans.

De braakliggende terreinen bieden matig geschikt landhabitat voor de rugstreeppadden. Rugstreeppadden overwinteren in dit type landschap in dijktafsluitingen en rond gebouwen. Meer geschikt landbiotoop voor amfibieën vormen de bosschages, struwelen, dijken en de met een ruigtevegetatie begroeide terreinen net buiten het onderzoeksgebied.

Reptielen

In de regio komen geen reptielen voor (www.ravon.nl; www.waarneming.nl; Creemers *et al.* 2009). Bij het veldonderzoek in 2015 en voorgaande veldonderzoeken (2005-2012) in (de omgeving van) het plangebied zijn ook geen reptielen waargenomen. Op grond van verspreidingsgegevens en biotoopvoorkeuren kan het voorkomen van reptielen binnen het plangebied worden uitgesloten.

Grondgebonden zoogdieren

Het plangebied vormt matig geschikt leefgebied voor in de regio algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren van Tabel 1 AMvB art 75, waaronder de mol, de bosmuis en kleine marterachtigen. Op grond van verspreidingsgegevens (Bekker *et al.*, 2010) en het aanwezige habitat wordt het voorkomen van strikt(er) beschermde soorten grondgebonden zoogdieren (Tabel 2 en 3 AMvB art 75) uitgesloten.

Vleermuizen

In de omgeving van Goes leven de volgende soorten vleermuizen (alleen Tabel 3 AMvB art 75) (Bekker *et al.*, 2010): de gewone grootvleermuis, de watervleermuis, de meervleermuis, de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger.

Aangezien bomen en gebouwen buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden vallen (Bron: gemeente Goes), wordt de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen hier verder buiten beschouwing gelaten. Effecten op verblijfplaatsen zijn op voorhand uitgesloten.

Vanwege de openheid van het terrein, in het bijzonder het vrijwel totale gebrek aan opgaande begroeiing (struiken en bomen) is het plangebied weinig geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Er zijn in het plangebied geen lijnvormige landschapselementen die als verbindingsroute kunnen dienen. Net buiten het plangebied vormen de populierenrijen langs de Kattendijksedijk een beschutte locatie om te foerageren. Deze populierenrij zou tevens kunnen dienen als vliegroute voor vleermuizen (vanuit de aanliggende wijk en de stad naar het

buitengebied).

Vogels met jaarrond beschermde nestplaats⁴

De braakliggende percelen vormen mogelijk een geschikt broedgebied voor vogels (alle inheemse vogels zijn strikt beschermd). Het gaat om soorten als scholekster, zilvermeeuw en kleine mantelmeeuw. Deze soorten zijn ook tijdens eerdere veldbezoeken als broedvogel in het plangebied aangetroffen (Verbeek, 2008). Destijds broedden deze soorten op daken van bedrijfspanden. Deze bedrijfspanden zijn inmiddels gesloopt. Steilwanden in hopen grond of zand zijn potentieel geschikt als broedlocatie van oeverzwaluwen.

In het plangebied zijn geen gebouwen aanwezig die (geschikte) nestgelegenheid bieden voor vogels met jaarrond beschermde verblijfplaats. Ook nestplaatsen van vogels met jaarrond beschermde verblijfplaatsen in bomen komen binnen het plangebied niet voor. Zowel tijdens het veldbezoek ik 2015 als bij eerdere veldonderzoeken (2005-2012) zijn er geen nesten van vogels met jaarrond beschermde verblijfplaatsen aangetroffen in het plangebied. De fabriekshal waar in 2007/2008 nog een kerkuil verbleef, zonder aanwijzing dat het om een broedplaats ging (Verbeek, 2008), is al voor 2012 gesloopt.

Foto 1 Braakliggend perceel plangebied Goese Schans.

⁴ Op grond van door het ministerie van LNV verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespendief, zwarte wouw.

4 Effecten op beschermde flora en fauna

4.1 Planten

Het plangebied heeft momenteel geen betekenis voor beschermde plantensoorten. Echter, voor soorten als de rietorchis, de moeraswespenorchis en in mindere mate de bijenorchis (allen Tabel 2 AMvB art 75) ontwikkelen de braakliggende terreinen zich tot geschikte groeilocaties. Groeiplaatsen van deze soorten kunnen binnen enkele jaren niet uitgesloten worden. Als deze soorten zich vestigen kunnen de werkzaamheden leiden tot aantasting van deze groeiplaatsen, waarmee artikel 8 overtreden wordt. Hiervoor is een ontheffing nodig en kunnen aanvullende maatregelen nodig zijn om negatieve effecten op betreffende soorten te beperken.

4.2 Vissen

De werkzaamheden in het water van de havenkommen en het Goese Meer, bijvoorbeeld bij de aanleg van ligplaatsen voor de recreatieve scheepvaart, nieuwe kademuren of een nieuwe landtong in het Goese Meer, kunnen leiden tot incidentele sterfte van de brakwatergrondel (Tabel 2 AMvB art 75), waarmee artikel 9 van de Ffwet overtreden wordt. Hiervoor is een ontheffing nodig. De sterfte is naar inschatting incidenteel, omdat de dieren bij aanvang van de werkzaamheden kunnen en zullen uitwijken naar nabijgelegen water, waar geen werkzaamheden plaatsvinden. Dat enkele dieren niet tijdig kunnen uitwijken, is echter niet uit te sluiten. Het wegvangen van de soort uit grotere wateren zoals de havenkommen is als mitigerende maatregel praktisch niet mogelijk.

Een negatieve invloed op de gunstige staat van instandhouding van de brakwatergrondel is uitgesloten. Het aantal dieren dat gemoeid is met de ingreep is relatief klein. De brakwatergrondel komt vrij algemeen voor in de zoute en brakke wateren in Nederland. Na de realisatie vormt het water weer geschikt leefgebied en kunnen de brakwatergrondels terugkeren.

4.3 Rugstreeppad

Momenteel is onduidelijk of de rugstreeppad (Tabel 3 AMvB art 75) zich voortplant in één van de braakliggende percelen in het plangebied. Binnen het plangebied is in potentie geschikt voortplantingswater aanwezig. De rugstreeppad is een pionierssoort die geschikte voortplantingswateren, ook tijdelijke wateren, snel kan koloniseren.

Als de rugstreeppad zich voortplant in het plangebied of dit in de toekomst gaat doen, kunnen de werkzaamheden leiden tot aantasting van voortplantingswater. Er zullen dan maatregelen getroffen moeten worden om effecten zo veel mogelijk te voorkomen en beperken. Als, ondanks het nemen van preventieve maatregelen,

overtreding van verbodsbepalingen niet voorkomen kan worden, dan is een ontheffing nodig.

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een beperkt verlies van leefgebied en het mogelijk doden van enkele individuen van amfibieën van Tabel 1 AMvB art 75. Voor soorten van 'Tabel 1' geldt vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en is dus geen ontheffing nodig. De beoogde werkzaamheden hebben geen negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van de genoemde soorten, aangezien het om algemeen voorkomende soorten gaat en omdat het aantal individuen dat met de voorgenomen ingreep gemoeid is, zeer laag is.

4.4 Grondgebonden zoogdieren

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een beperkt verlies van leefgebied en het mogelijk doden van enkele individuen van grondgebonden zoogdieren van Tabel 1 AMvB art 75. Voor soorten van 'Tabel 1' geldt vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en is dus geen ontheffing nodig. De beoogde werkzaamheden hebben geen negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van de genoemde soorten, aangezien het om algemeen voorkomende soorten gaat en omdat het aantal individuen dat met de voorgenomen ingreep gemoeid is, zeer laag is.

4.5 Vleermuizen

Negatieve effecten als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen van het plangebied op vleermuizen zijn uitgesloten. Er worden geen gebouwen gesloopt of bomen gekapt, dus effecten op verblijfplaatsen zijn niet aan de orde. In het havengebied zijn vanwege het ontbreken van doorgaande landschapsstructuren geen potentiële vlieg- of migratieroutes aanwezig. De voorgenomen ingreep heeft dus geen effect op vliegroutes die voor het functioneren van vaste rust- en verblijfplaatsen essentieel kunnen zijn. Het plangebied heeft vanwege het open karakter geen wezenlijke betekenis als foerageergebied. De voorgenomen ingreep leidt daarom niet tot verlies aan essentieel foerageergebied.

Door de bouw van woningen binnen het plangebied ontstaan nieuwe potentiële verblijfplaatsen voor met name gewone dwergvleermuizen en ruige dwergvleermuizen. Daarnaast geeft een woonwijk meer beschutting en zal een woonwijk meer potentie voor foeragerende vleermuizen bieden dan het plangebied in de huidige staat. Het huidige plangebied zal na de ingreep in potentie een geschikter leefgebied vormen voor vleermuizen.

4.6 Vogels

De ingreep heeft geen effect op jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels. In het plangebied broeden namelijk geen vogels waarvan de nestplaatsen jaarrond

beschermd zijn (Hoofdstuk 3).

De ingreep kan leiden tot een beperkt verlies van bestaand leefgebied en verstoring van nesten van vogels van stedelijk gebied en bedrijventerreinen. Het verstoren van nesten die in gebruik zijn, is verboden en moet worden voorkomen .

De ingreep heeft geen negatieve invloed op de gunstige staat van instandhouding van betreffende soorten. Het gaat vooral om in Nederland vrij algemeen voorkomende soorten. Daarnaast zal het plangebied na nieuw leefgebied vormen voor broedvogels van stedelijk gebied.

4.7 Overige soorten

Effecten van de voorgenomen ingreep op strikt beschermde soorten ongewervelden en reptielen zijn uitgesloten. Het plangebied heeft namelijk geen betekenis voor deze soorten (zie Hoofdstuk 3).

Foto 2 Havenkom Goese Schans.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

De conclusies zijn opgesteld op basis van de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

- Werkzaamheden in het water van de havenkommen en het Goese Meer, kunnen leiden tot incidentele sterfte van de brakwatergrondel, waarmee artikel 9 van de Ffwet overtreden wordt. Hiervoor is een ontheffing nodig.
- Tijdens de werkzaamheden in het plangebied moet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels (zie §5.2). In het plangebied komen broedvogels van stedelijk gebied en bedrijventerreinen voor. Er zijn geen nesten aangetroffen die jaarrond beschermd zijn. Effecten op vogels met jaarrond beschermde nestplaats zijn dan ook uitgesloten.
- Het plangebied heeft momenteel geen betekenis voor beschermde plantensoorten. Vestiging van soorten als de rietorchis, de moeraswespenorchis en de bijenorchis binnen enkele jaren in het plangebied kan niet uitgesloten worden. Als deze soorten zich vestigen kunnen de werkzaamheden leiden tot aantasting van deze groeiplaatsen, waarmee artikel 8 van de Ffwet overtreden wordt. Hiervoor is een ontheffing nodig en kunnen mitigerende maatregelen nodig zijn.
- Momenteel is onduidelijk of de rugstreeppad zich voortplant in het plangebied. De rugstreeppad is een pionierssoort die geschikte voortplantingswateren, ook tijdelijke wateren, snel kan koloniseren. Als de rugstreeppad zich voortplant in het plangebied, kunnen de werkzaamheden leiden tot aantasting van hun voortplantingswater. Er zullen dan maatregelen getroffen moeten worden om effecten te voorkomen en beperken. Als ondanks het nemen van preventieve maatregelen, overtreding van verbodsbepalingen niet voorkomen kan worden, dan is een ontheffing nodig.
- Negatieve effecten als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen van het plangebied op vleermuizen zijn uitgesloten. Er worden geen gebouwen gesloopt of bomen gekapt, dus effecten op verblijfplaatsen zijn niet aan de orde.
- Het plangebied biedt (potentieel) leefgebied aan beschermde soorten amfibieën en zoogdieren van Tabel 1 AMvB art 75. Voor deze soorten geldt een vrijstelling ten aanzien van ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer en onderhoud.
- Het plangebied heeft geen betekenis voor deze beschermde soorten ongewervelden en reptielen. Effecten van de voorgenomen ingreep deze soorten daarom uitgesloten.

Men moet zich er rekenschap van geven dat onderhavige rapportage een beschrijving is van de huidige situatie en een inschatting geeft van de effecten op basis daarvan. Voor het bevoegd gezag heeft een onderzoek als onderhavige een geldigheidsduur van drie tot vijf jaar. De voorziene totale ontwikkelingsduur voor

het gehele plangebied is echter langer. Voor de deelbestemmingsplannen zal daarom steeds nagegaan moeten worden of het onderzoek voldoende volledig is en nog geldig is.

5.2 Randvoorwaarden Ffwet

Verstoring van nesten die in gebruik zijn door vogels moet voorkomen worden. Dit kan door het bouwrijp maken van de braakliggende terreinen buiten het broedseizoen uit te voeren. Uitvoering van deze werkzaamheden is mogelijk binnen het broedseizoen, indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van vogels worden verstoord. Voor het broedseizoen wordt in het kader van de Ffwet geen standaard periode gehanteerd. De lengte en de aanvang van het broedseizoen verschilt per soort. Globaal moet rekening gehouden worden met de periode half maart – half juli.

5.3 Aanbevelingen

Nader onderzoek

Er wordt aanbevolen om een jaar voorafgaand aan de ontwikkelingen op de braakliggende percelen onderzoek te doen naar de aanwezigheid van beschermde planten (juni) en de rugstreeppad (april - juli). Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt duidelijk of een ontheffing nodig is voor betreffende soorten en of (en zo ja welke) maatregelen nodig zijn om effecten op deze soorten te beperken.

Maatregelen

- Het laten afwateren van tijdelijke door neerslag gevoede plassen in een vroegtijdig stadium (voor half maart) voorkomt dat rugstreeppadden het gebied tijdens de voortplantingsperiode koloniseren en tot voortplanting komen.
- Het koloniseren van steilwanden door oeverwaluwen in hopen zand of grond kan worden voorkomen door voorafgaande aan het broedseizoen (maart) de aanwezige hopen voldoende af te vlakken. Tijdens de werkzaamheden in het broedseizoen dient hier tevens rekening mee gehouden te worden. Oeverwaluwen kunnen kleine steilwanden vanaf 1 meter binnen enkele dagen koloniseren.

6 Literatuur

- Baaijens, A., Jol, C., Jol, J., Wagenaar, H., Dagvlinders in Zeeland, Fauna Zeelandica, Vlinder en libellenwerkgroep Zeeland, Oost-Souburg en Stichting Het Zeeuwse Landschap, Heinkenszand, 2003.
- Bekker J.P. (red), 2010. Zoogdieren in Zeeland. Zoogdierwerkgroep Zeeland en Stichting het Zeeuwse Landschap. Fauna Zeelandica deel 6;
- Boer, E.J.F., de & F. van Vliet, 2005. Beoordeling beschermde soorten en overige natuurwaarden "Haven- en Industriegebied" Goes. Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet en de natuurbeschermingswet. Rapport 05-222. Bureau Waardenburg bv, Culemborg.
- Boer, E.F.J., de & D. Emond, 2007. Beoordeling beschermde soorten plangebied Waterstad, Goes. Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet. Rapport 07-034 Bureau Waardenburg bv, Culemborg.
- Breeman, C, J.W. Röell & E.J.F. de Boer, 2008. Landschappelijke en ecologische beoordeling beplantingen Oosterschans te Goes. Rapport 08-187. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Buiten Bosontwikkeling, 2008. Ecologische vooronderzoek Natuur en recreatiegebied De Goese Schans 2008. Buiten Bosontwikkeling, Dieren.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (eds.) 2009. De amfibieën en reptielen. van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill. Handbuch der Fledermäuse Europas und Nordwestafrikas. Biologie, Kennzeichen, Gefährdung. Franckh-Kosmos Verlags GmbH & Co. KG, Stuttgart.
- Floron, 2011. Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora. Stichting Floron, Nijmegen.
- Geene, P.A., J.A. Goedbloed & Ch. Jacobusse (red.), 2007. Libellen in Zeeland. Het Zeeuws Landschap, Heinkenszand.
- Heunks, C. & R. Lensink, 2011. De Goese Schans nabij de Oosterschelde. Voortoets in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Rapport 11-016. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Heunks, C. & R. Lensink, 2007. Toetsing beschermde gebieden Waterstad Goes. Voortoets in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Rapport 07-079. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Limpens, H, K. Mostert & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV uitgeverij, Utrecht.
- Ministerie van LNV, 2009. Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, nr. 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV, 2005b. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten! Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV & IPO (2007. Spelregels EHS. Ministerie van LNV/IPO, Den Haag.
- Simon, M., S., Hüttenbügel & J. Smit-Viergutz, 2004. Ecology and Conservation of Bats in Villages and Towns. Bundesamt für Naturschutz, Bonn.
- Smits & Rinsema, 2008. Onderzoek houtopstanden in natuur- en recreatiegebied langs het Goese Diep.

Straalen, K.D. van & E.J.F. de Boer, 2011. Ontwikkeling nieuwbouwwijk 'Goese Schans'. Effecten op beschermde soorten. Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet. Rapportnummer 11-011. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Straalen, K.D. van & E.J.F. de Boer, 2012 Ontwikkeling nieuwbouwwijk 'Goese Schans'. Effecten op beschermde soorten. Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet. Rapportnummer 12-005. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Verbeek, R., 2008. Veldonderzoeken Goese Schans in 2008. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Wolf, P. 2009. Quick Scan Goese Meer Zuidwest (verslag broedvogelonderzoek).

Websites:

www.anemoon.org

www.naturalis.eis.nl

www.ravon.nl

ww.zeeland.vissenatlas.nl

Bijlage 1 Wettelijk kader

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel een zorgplicht als verbodsbepalingen. De zorgplicht geldt te allen tijde voor alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving, voor iedereen en in alle gevallen. De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij' principe. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader).

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (verkort)	
Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren.
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.

Artikel 75 bepaalt dat vrijstellingen en ontheffingen van deze verbodsbepalingen kunnen worden verleend. Het toetsingskader hiervoor is vastgelegd in het Vrijstellingenbesluit. Er gelden verschillende regels voor verschillende categorieën werkzaamheden. Er zijn vier beschermingsregimes corresponderend met vier groepen beschermde soorten (tabellen 1 t/m 3 en vogels, AmvB art. 75⁵).

Tabel 1. De algemene beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig gebruik en beheer. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is ('lichte toetsing').

Tabel 2. De overige beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en van bestendig gebruik en beheer, als op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Anders is ontheffing noodzakelijk, na lichte toetsing.

Tabel 3. De strikt beschermde soorten

Dit zijn de planten- en diersoorten vermeld in Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit of in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Uit recente jurisprudentie blijkt dat de regels voor de Habitatrichtlijnsoorten nog strikter zijn⁶.

⁵ Voor soortenlijsten zie: *Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*. 23 februari 2005.

⁶ Zie uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, 21 januari 2009 zaaknr. 200802863/1 en 13 mei 2009 nr. 200802624/1), en Rechtbank Arnhem, 27 oktober 2009 zaaknr. AWB

Voor bestendig gebruik en beheer geldt voor de soorten van Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit een vrijstelling van verbodsbepalingen, mits men werkt op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. Voor ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze kan worden verleend na een uitgebreide toetsing (zie onder).

Voor de soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt hetzelfde regime, met één grote beperking. Ontheffing of vrijstelling kan alleen worden verleend op grond van dwingende redenen van groot openbaar belang, van het belang van het milieu, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of de bescherming van wilde flora en fauna.

Vogels

Alle inheemse vogels zijn strikt beschermd. Ontheffing of vrijstelling kan alleen worden verkregen op grond van openbare veiligheid, volksgezondheid of bescherming van flora en fauna. De Vogelrichtlijn noemt zelfs 'dwingende redenen van groot openbaar belang' niet als grond⁷.

Dat betekent dat alle activiteiten die leiden tot verstoring of vernietiging van in gebruik zijnde nesten buiten het broedseizoen moeten worden uitgevoerd. Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd⁸.

De uitgebreide toetsing houdt in dat ontheffing alleen kan worden verleend als:

1. Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. Er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is;
3. Er sprake is van een in of bij wet genoemd belang;
4. Er zorgvuldig wordt gehandeld.

Zorgvuldig handelen betekent het actief optreden om alle mogelijke schade aan een soort te voorkomen, zodanig dat geen wezenlijke negatieve invloed op de relevante populatie van de soort optreedt.

In veel gevallen kan voorkomen worden dat een ontheffing nodig is, als mitigerende maatregelen er voor zorgen dat de verblijfplaatsen van dieren steeds kunnen blijven functioneren. Vooral voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en vogels is dit cruciaal (omdat er alleen ontheffing kan worden verkregen na zware toetsing).

07/1013. Zie tevens de brief van het ministerie van LNV d.d. 26 augustus 2009 onder kenmerk ffw2009.corr.046 en de Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.

⁷ Zie vorige voetnoot.

⁸ Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.